

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
SAMPULI YA MTIHANI WA KUMALIZA ELIMU YA MSINGI**

06

URAIA NA MAADILI

Muda: Saa 1:30

Mwaka: 2024

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C zenye jumla ya maswali **sita (6)**.
2. Jibu maswali **yote** kwenye nafasi uliyopewa.
3. Sehemu A na B zina alama **ishirini (20)** kila moja na sehemu C ina alama **kumi (10)**.
4. Majibu yote yaandikwe kwa kalamu yenye wino wa **bluu** au **mweusi, isipokuwa** katika michoro ambapo ni lazima kutumia penseli.
5. Vifaa vya mawasiliano visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.
6. Andika **Namba yako ya Mtihani** na taarifa zote muhimu katika kila ukurasa sehemu ya juu upande wa kulia.

KWA MATUMIZI YA MTAHINI TU		
NAMBA YA MASWALI	ALAMA	SAHIHI YA MTAHINI
1		
2		
3		
4		
5		
6		
JUMLA		
SAHIHI YA MHAIKI		

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

SEHEMU A (Alama 20)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

1. Katika kila kipengele (i) - (x), chagua jibu sahihi kisha andika herufi yake katika kisanduku ulichopewa.

(i) Sheria za usalama barabarani zina manufaa gani?

- A Kutoa adhabu kwa madereva wazembe
- B Kutoa ushauri kwa askari wa usalama barabarani kutumia barabara
- C Kujua mwendokasi wa magari barabarani
- D Kubainisha aina za magari yapitayo barabarani
- E Kuepusha vifo na ajali barabarani

(ii) Lipi kati ya mambo yafuatayo linaonesha kitendo cha kuwa na nidhamu?

- A Kufanya jambo kwa ufanisi kwa kusimamiwa
- B Kutenda jambo kwa ufanisi bila kusimamiwa
- C Kufanya jambo kwa kufuata mazoea uliyojiwekea
- D Kujituma kutekeleza malengo kwa usimamizi
- E Kufanya kazi kwa bidii baada ya kusimamiwa

(iii) Watoto wana wajibu upi katika familia?

- A Kuwa na heshima na nidhamu katika familia
- B Kuwa walinzi wa familia
- C Kuwa watafutaji wa familia
- D Kuwa wafariji wa familia
- E Kutoa huduma kwa wanafamilia

(iv) Ufisadi una athari gani katika jamii?

- A Kupungua kwa bidhaa katika masoko
- B Kuongezeka kwa uvumilivu na maelewano
- C Kuongezeka kwa matabaka katika jamii
- D Wananchi kuwa na kipato kizuri
- E Kuongezeka kwa utajiri katika jamii

(v) Utawala wa sheria unajengwa na msingi upi katika jamii?

- A Kuheshimu vipaji vya watu
- B Kuwepo kwa viongozi wa kitaifa
- C Kuimarisha ulinzi wa viongozi
- D Kutoa fursa sawa kwa vijana
- E Kuheshimu haki za binadamu

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

(vi) Kuna faida gani ya kuandaa na kutekeleza kazi mradi kuhusu utunzaji wa mazingira katika jamii?

- A Hujenga uwezo wa kuelewa kwa undani kuhusu mazingira
- B Hujenga uwezo wa kutekeleza wajibu kwa wakati
- C Huleta ufanisi katika utekelezaji wa shughuli zilizopangwa
- D Hujenga uelewa wa mazingira ya kijamii
- E Hujenga uwezo wa kutathmini maisha ya watu

(vii) Ni kwa namna gani mhimili wa mahakama hulinda haki za binadamu nchini?

- A Husimamia sheria
- B Huandaa miswada ya sheria
- C Hutoa huduma kwa wananchi
- D Hulinda wananchi na mali zao
- E Hutafsiri sheria mbalimbali

(viii) Rasilimali za taifa zina faida gani kwa nchi yetu?

- A Hujenga uchumi imara na endelevu
- B Huongeza kipato cha mtu mmoja mmoja
- C Huchochea uchumi na ustahimilivu
- D Hujenga utawala bora na utulivu
- E Huchochea ubunifu katika jamii

(ix) Ni kwa namna gani wanafunzi hufaidika kwa kushiriki katika shughuli za kijamii?

- A Hujenga maadili mema
- B Husaidia kufahamiana na watu wengine
- C Hujenga ari ya uzalendo
- D Hujenga uvumilivu na uwazi
- E Huoanisha nadharia na vitendo

(x) Matendo yafuatayo yanaonesha utii wa sheria ya makosa ya mtandao ya mwaka 2015, **isipokuwa**

- A kutoa takwimu sahihi.
- B kutunza siri.
- C kufanya miamala ya fedha.
- D kutuma ujumbe sahihi.
- E kuheshimu usawa kwa binadamu wote

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

2. Oanisha kazi za vyombo vyenye jukumu la kutetea haki za binadamu kutoka katika **Orodha A** na vyombo husika katika **Orodha B** kwa kuandika herufi ya jibu sahihi katika nafasi ya majibu uliyopewa.

Orodha A		Majibu	Orodha B
(i)	Husaidia watu binafsi kuzingatia haki za binadamu wakati wote.	()	A Bunge la Tanzania B Baraza la mawaziri
(ii)	Hutafsiri sheria mbalimbali za kutetea haki za binadamu.	()	C Katiba ya Tanzania D Vyombo vya habari
(iii)	Hutunga sheria mbalimbali zinazolinda na kutetea haki za binadamu.	()	E Mahakama F Baraza la wawakilishi
(iv)	Huchunguza malalamiko ya watu juu ya haki za binadamu.	()	G Tume ya haki za binadamu
(v)	Hufichua vitendo vya ukiukwaji wa haki za binadamu.	()	

3. Jibu maswali katika kipengele (a) - (e) kwa kuchagua maneno sahihi kutoka kwenye kisanduku na kuyaandika katika nafasi iliyotolewa.

Ofisa Elimu wa Kata	Ofisa Afya wa Kata	Ofisa Biashara wa Kata
Ofisa Mtendaji wa Kata	Diwani wa Kata	Ofisa Maendeleo wa Kata

- (a) Nani ana wajibu wa kusimamia na kuratibu shughuli zote za maendeleo katika kata?

- (b) Kiongozi yupi wa kata ana jukumu la kuwaelimisha wakazi kuhusu masuala ya lishe bora na utunzaji wa mazingira?

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

- (c) Bwana Kisoki ni kiongozi katika ngazi ya kata anayeshirikiana na wananchi kubuni miradi na kuendesha vyama vya ushirika. Bwana Kisoki atakuwa na wadhifa gani?

- (d) Kiongozi yupi katika Serikali ya Kata anahusika na kuwaelimisha wananchi jinsi ya kujikinga na magonjwa na umuhimu wa chanjo kwa watoto?

- (e) Yupi ni kiongozi wa kisiasa katika kata ambaye pia ni mwenyekiti wa vikao mbalimbali?

SEHEMU B (Alama 20)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

4. Sentensi zifuatazo zinaeleza hatua za utekelezaji wa malengo. Tumia nafasi zilizoachwa wazi kwa kuzipanga hatua ya kwanza ya utekelezaji wa malengo hadi ya mwisho.

Mpangilio usio na Mantiki	Mpangilio wenye Mantiki
Kuainisha mahitaji muhimu	
Kuweka vipaumbele	
Kuanisha shughuli muhimu za kufanya	
Kufanya tathmini	
Kuchagua mbinu za utekelezaji	

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

5. Andika jibu katika sehemu ilioachwa wazi.

(a) Bainisha mbinu mbili ambazo utazitumia kuwaelemisha vijana kuhusu afya ya uzazi.

(i) _____

(ii) _____

(b) Ni vitendo gani katika jamii hukiuka haki za watoto? Toa hoja mbili.

(i) _____

(ii) _____

(c) Matendo yapi yanasaidia kuepukana na tabia hatarishi katika jamii? Bainisha matendo mawili.

(i) _____

(ii) _____

(d) Matumizi ya mkaa na kuni majumbani kama chanzo cha nishati husababisha uharibifu wa mazingira. Kipi kifanyike ili kuzuia vitendo hivi? Toa hoja mbili.

(i) _____

(ii) _____

(e) Bainisha magonjwa mawili yanayotokana na taka sumu zinazotoka viwandani na majumbani na kuingia kwenye vyanzo vya maji.

(i) _____

(ii) _____

Namba ya Mtahiniwa _____

Jina la Shule _____

Mkoa _____

Wilaya _____

SEHEMU C (Alama 10)

Jibu swali la **sita (6)**.

6. Andika jibu katika sehemu ilioachwa wazi.

(a) Bainisha malengo mawili ya nchi za Uganda na Kenya kushiriki kuanzisha Jumuiya ya Afrika Mashariki mwaka 2000.

(i) _____

(ii) _____

(b) Toa sababu mbili za kuanzishwa kwa Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC).

(i) _____

(ii) _____

(c) Nchi ya Tanzania inafaidika vipi kwa kuwa mwanachama wa Jumuiya ya Madola?

(d) Kwa kutumia hoja mbili, bainisha misingi miwili ya uendeshaji wa Umoja wa Afrika (AU).

(i) _____

(ii) _____

(e) Changamoto zipi zinazuia kufikiwa kwa malengo ya Umoja wa Mataifa? Taja mbili.

(i) _____

(ii) _____